

Rejent * rok 14 * nr 12(164)
grudzień 2004 r.

Recenzja

Alina Jurcewicz, Barbara Kozłowska, Elżbieta Tomkiewicz,
Wspólna Polityka Rolna. Zagadnienia prawne,
pod red. A. Jurcewicz,
Warszawa 2004, s. 222

I

Recenzowana publikacja stanowi długo oczekiwane, pierwsze w krajowej literaturze opracowanie problematyki prawnej Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Konieczność analizy prawnej WPR nie może budzić wątpliwości. Wystarczy wskazać, że regulacje prawne odnoszące się do rolnictwa obejmują blisko połowę *aquis communautaire*, a wydatki na rolnictwo stanowią największą pozycję budżetu Unii.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej¹ z dniem 1 maja 2004 r. spowodowało objęcie polskich rolników regulami i zasadami polityki wspólnotowej, a co za tym idzie – powstanie nowych zagadnień i problemów, które nie były dotychczas przedmiotem szerszego zainteresowania ze strony nauki i praktyki.

---

¹ Traktat Akcesyjny podpisany w Atenach w dniu 16 kwietnia 2004 r., dotyczący warunków przystąpienia do Unii Europejskiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 90, poz. 864) i załącznik II do aktu (załącznik nr 1 tom I do Dz.U. Nr 90).

II

Książka składa się z dziewięciu rozdziałów, z których I dotyczy problematyki systematyki i hierarchii źródeł europejskiego prawa rolnego oraz zasad wdrażania reguł wspólnotowych w krajowym porządku prawnym. Rozdział II zawiera rozważania na temat rolnictwa w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską². W rozdziale III scharakteryzowane zostały cele i zasady Wspólnej Polityki Rolnej oraz jej historyczna ewolucja. Rozdział IV obejmuje klasyfikację zasadniczych instrumentów polityki rolnej zarówno w zakresie stabilizacji rynku wewnętrznego, jak i handlu z państwami trzecimi. Rozdział V dotyczy wspólnej organizacji rynków rolnych, rozdział VI polityki strukturalnej w rolnictwie, rozdział VII podstaw i reguł finansowania WPR. W rozdziale VIII analizie poddano rolę organizacji zawodowych rolników, a rozdział IX zawiera zagadnienia przejściowe rozwiązań prawnorolnych dla Polski. Nie można pominąć również wykazu najważniejszych orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawach rolnych.

III

Jak powszechnie wiadomo, proces integracji europejskiej nastąpił w drodze integracji gospodarczej. Rolnictwo jako sektor gospodarki stanowiło jeden z pierwszych przedmiotów wspólnych polityk, a co za tym idzie – stosowanie we wszystkich państwach członkowskich jednolitych instrumentów prawnych. Nie jest więc nadużyciem stwierdzenie, że Wspólna Polityka Rolna jest istotą integracji europejskiej. O wadze zagadnienia świadczy najlepiej to, że cele i zasady WPR, jak też podstawowe definicje³, określone są w najważniejszym wspólnotowym źródle prawa pierwotnego, tj. w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (Traktacie Rzymskim z dnia 27 marca 1957 r.).

Przedmiotowa publikacja jest pierwszym *stricte* prawniczym systemowym opracowaniem polityki Wspólnoty w zakresie rolnictwa, tym samym pozycja ta wypełnia wyraźną lukę w polskiej nauce prawa. Wymaga podkreślenia, że Autorkom udało się w syntetyczny sposób przedstawić

---

² Dz.Urz. WE C 235 z dnia 24 grudnia 2002 r.

³ Np. produktów rolnych (art. 32 ust. 1 traktatu).

podstawowe instytucje bogatego dorobku prawnego w zakresie rolnictwa. Jest to o tyle istotne, że prawo wspólnotowe stanowi, z jednej strony, wyznacznik nowych rozwiązań prawa krajowego, z drugiej zaś jest przedmiotem bezpośredniego stosowania, będącym nowym wyzwaniem dla krajowych środowisk prawniczych. Dotyczy to przede wszystkim rozporządzeń, które stosowane są bezpośrednio w każdym państwie członkowskim, bez dokonywania jakichkolwiek czynności transpozycyjnych. Ich obowiązywanie zależy jedynie od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej⁴.

IV

Recenzowane opracowanie może być także przydatne w praktyce notarialnej. Z problematyką ustawodawstwa rynkowego (zanalizowanego w rozdziałach IV i V książki) spotykać się będzie ona coraz częściej na tle rozporządzenia gospodarstwem producenta mleka. Przyznawane w trybie administracyjnym tzw. kwoty mleczne (indywidualne ilości referencyjne – IIR) stanowią maksymalną ilość mleka, jaką producent (rolnik) może „legalnie” wyprodukować i wprowadzić do obrotu w danym roku gospodarczym.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych⁵ przewidziała w tej mierze dwa rozwiązania:

1) w przypadku zbycia gospodarstwa producenta przyznane mu prawo do indywidualnej ilości referencyjnej przechodzi na nabywcę gospodarstwa (art. 30 ust. 1 ustawy). Przez „zbycie” na gruncie analizowanej ustawy należy rozumieć rozporządzenie gospodarstwem;

2) prawo do IIR przechodzi na osobę lub osoby, które odziedziczyły gospodarstwo i będą kontynuowały produkcję mleka (art. 26 cyt. ustawy).

Powstają w związku z tym dla praktyki notarialnej zupełnie nowe problemy. Jako przykład można wskazać zakres obowiązków notariusza

---

⁴ Patrz ogłoszenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 maja 2004 r. w sprawie stosowania prawa Unii Europejskiej (MP Nr 20, poz. 359).

⁵ Dz.U. Nr 93, poz. 897. Ustawa ta określa m.in. zadania i właściwości jednostek organizacyjnych oraz organów w przedmiotowym zakresie, określonym przepisami Unii Europejskiej.

co do dokumentowania „przejścia” kwoty na nabywcę w razie sporządzenia aktu notarialnego obejmującego rozporządzenie gospodarstwem czy testamentu notarialnego właściciela gospodarstwa rolnego, a zarazem posiadacza IIR.

Nakłada to notariusza obowiązek zapoznania się ze stosownym prawodawstwem europejskim. Podstawowe znaczenie w tym zakresie ma rozporządzenie Rady Nr 1788/2003 z dnia 29 września 2003 r., ustanawiające opłatę wyrównawczą w sektorze mleka i przetworów mlecznych⁶. Godzi się podkreślić, że w świetle art. 90 Konstytucji RP prawo wspólnotowe ma pierwszeństwo stosowania i nie można go traktować w kategoriach prawa obcego, co dla notariusza jest istotne.

Podobne do kwot mlecznych instytucje (tzw. kwoty produkcyjne) obowiązują również w odniesieniu do innych rynków, np. surowca tytoniowego, suszu paszowego *etc.*⁷ Ponadto, wraz z wejściem w życie reformy WPR, ustalonej w czerwcu 2003 r. w Luksemburgu, również płatności bezpośrednie dla rolników (podstawowy środek wspierania dochodów rolniczych) będą mogły być przedmiotem obrotu⁸.

Nie powinna być również obca środowisku notarialnemu problematyka związana z polityką strukturalną UE. Zasadniczą podstawą normatywną rozwoju obszarów wiejskich jest rozporządzenie Rady Nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF)⁹ i wykonawcze rozporządzenie Komisji Nr 817/2004 z dnia 28 kwietnia 2004 r.¹⁰ Na gruncie prawa krajowego należy wskazać przede wszystkim na ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji

---

⁶ Dz.Urz. UE L 187 z dnia 10 lipca 2003 r.

⁷ Por. np. na gruncie prawa krajowego ustawę z dnia 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego (Dz.U. Nr 223, poz. 2221 ze zm.).

⁸ Rozporządzenie Rady Nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej oraz ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników. Dz.Urz. UE L 270 z dnia 21 października 2003 r.; por. s. 95 recenzowanej pracy.

⁹ Dz.Urz. WE L 160 z 26 czerwca 1999 r.

¹⁰ Dz.Urz. WE L 153 z 30 kwietnia 2004 r.

Rolnej¹¹ wraz z szeregiem aktów wykonawczych¹² oraz ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju¹³ i rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. w sprawie przyjęcia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”¹⁴.

Podstawowe znaczenie z punktu widzenia praktyki notarialnej mają w tym zakresie renty strukturalne¹⁵, dla których uzyskania podstawową przesłanką jest przekazanie gospodarstwa rolnego, rozumiane jako rozporządzenie na rzecz nabywcy. Można także wskazać na obrót nieruchomościami rolnymi w celu zalesienia i związane z tym inne fundusze pomocowe.

W recenzowanej publikacji scharakteryzowano wszystkie instytucje polityki strukturalnej, wskazano również najistotniejsze przesłanki ich uzyskania.

Ograniczone ramy recenzji pozwalają jedynie na odniesienie się do kilku zagadnień poruszonych w książce. Na szczególną uwagę, ze wskazanych powodów, zasługują rozważania dotyczące instrumentów prawnych polityki rynkowej (rozdział IV) oraz organizacji rynków rolnych (rozdział V). Instytucje szeroko rozumianej interwencji rynkowej w rolnictwie stanowią wszak podstawowe *novum* w prawie polskim. Należą do nich przede wszystkim normatywnie ustalone ceny produktów rolnych, system różnego rodzaju subwencji i dopłat (także płatności bezpośrednich) oraz

---

¹¹ Dz.U. Nr 229, poz. 2273 ze zm.

¹² W szczególności rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. Nr 114, poz. 1191); rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie wzorów wniosków o udzielenie pomocy finansowej na uzyskiwanie rent strukturalnych objętych planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. Nr 161, poz. 1684).

¹³ Dz.U. Nr 116, poz. 1206.

¹⁴ Dz.U. Nr 197, poz. 2032.

¹⁵ R. S z t y k, *Przeniesienie własności nieruchomości w związku z zaopatrzeniem emerytalnym i rentami strukturalnymi w rolnictwie*, Rejent 2004, nr 8, s. 72-98; R. B u d z i - n o w s k i, *Przekazanie gospodarstwa rolnego za rentę strukturalną*, [w:] *Prawo rolne*, pod red. A. Stelmachowskiego, Warszawa 2003, s. 130-137.

specyficzne środki limitowania produkcji rolnej (jak wspomniane już kwoty produkcyjne). Niewątpliwie uwagi wymaga również syntetycznie ujęta w rozdziałach VI i IX problematyka polityki strukturalnej, z uwzględnieniem specyficznych rozwiązań przejściowych dla Polski.

IV

Podsumowując, prezentowana książka jest bez wątpienia publikacją wartą polecenia. Istotną jej zaletą jest staranny i selektywny dobór orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, bez znajomości którego nie jest możliwe poprawne stosowanie prawa wspólnotowego. Mimo że pozycja stanowi z założenia podręcznik akademicki jej zasięg powinien być większy, jest bowiem doskonałym kompendium wiedzy z zakresu podstawowej regulacji prawnej Wspólnoty w rolnictwie. Ze wskazanych, praktycznych przyczyn powinna również wzbudzić zainteresowanie w środowisku notarialnym.

Radosław Pastuszko